

Egy képzeletbeli tér geográfiája: helyek, terek, szimbólumok a „Harry Potter Univerzumban”

Dr. Bajmócy Péter¹ – Boros Lajos – Dr. Pál Viktor

1. Bevezetés

Az utóbbi években népszerűvé vált a különböző művészeti alkotások tér-felfogásának, térértelmezésének geográfiai vizsgálata. Ennek háttérében az áll, hogy napjainkban a teret nemcsak objektív – a társadalomtól függetlenül létező – valóságként értelmezik, hanem olyan konstrukcióként is, melyet a társadalom és annak kultúrája hoz létre. Ennek tanulmányozása ugyanúgy feladata a társadalomföldrajznak, mint az „objektív” térbeli folyamatok és jelenségek elemzése. A társadalomföldrajz, illetve ezen belül a kulturális földrajz számára a művészeti alkotások és a populáris kultúra annak lenyomatát adja, hogy egy társadalom vagy annak egy csoportja (szubkultúrája) hogyan értelmezi a helyek és terek világát, illetve milyen tereket teremt a saját maga alkotta világ számára. E konstruált terek nemcsak „termékei” a műalkotások mögött álló gondolatvilágnak, hanem visszacsatolásként formálói is a kultúrát „fogyasztók” térbeli gondolkodásának, földrajzi ismereteinek és sztereotípiáinak. (BERÉNYI I. 1997, TÓTH J.-TRÓCSÁNYI A. 1997, MÉSZÁROS R. 2000)

Tanulmányunkban napjaink egyik legnépszerűbb irodalmi alkotásának, a Harry Potter sorozatnak a térbeli, földrajzi vonatkozásait vizsgáltuk. A konkrét művek elemzésén túl célunk volt, hogy felhívjuk a figyelmet erre a hazai társadalomföldrajzi gondolkodás számára némiképp talán szokatlannak tűnő témára, az irodalom (és általában a művészetek) és a geográfia kapcsolatára.

2. Fő kérdések, hipotézisek

Kutatásunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy egy – a populáris kultúra részét képező – irodalmi alkotásban hogyan jelenik meg a tér és a hely. Erre a „Harry Potter Univerzumot” találtuk a legalkalmasabbnak, mivel koherens és egyedi térértelmezéssel rendelkezik, továbbá a kortárs irodalom legolvasottabb műve, ezáltal szemlélet- és térformáló hatása nagyon erőteljes, különösen a fiatalabb korosztályok körében. A témaválasztás mindezek ellenére a geográfus szakma számára meglepőnek tűnhet, azonban egyrészt a nyugati geográfia gyakran nyúl hasonló témákhoz, másrészt a J. K. Rowling által teremtett világot számos más társadalomtudomány (pl. pszichológia, szociológia, jog, közgazdaságtan, teológia, nyelvészet) tanulmányozta. A „teremtett terek” vizsgálata napjainkban már a hazai progresszív társadalomtudományi diskurzus fontos részévé vált, ugyanakkor a magyar társadalomföldrajz eddig viszonylag keveset foglalkozott az ilyen témákkal.

Tanulmányunkban elsőként röviden áttekintjük, hogy miként jelenik meg a társadalomtudományokban, illetve ezen belül a társadalomföldrajzban a különféle „konstruált terek” vizsgálata. Az elméleti áttekintést követően bemutatjuk a „Harry Potter Univerzum” sajátos térértelmezését. Ennek egyik legfontosabb jellemzője a kettősség: a varázslók tere („varázstér”) és a varázstalan emberek („muglik”) valós fizikai térnek megfelelő világa számos vonatkozásban fedi egymást, más esetekben viszont elkülönül. Írásunkban a két tér párhuzamait tekintjük át az alábbi témákban: térértelmezés, térszerveződés, tércategóriák

¹ Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, 6722 Szeged Egyetem utca 2. Telefon: 62/544 175, Fax: 62/544 178, E-mail: bajmocy@geo.u-szeged.hu

(távolság, mozgás), a valós helyekhez kapcsolódó sztereotípiák, szimbolikák és a képzelt helyek lokalizálása.

3. Alkalmazott módszerek

Vizsgálatunk során kvalitatív és kvantitatív tartalomelemzést végeztünk a Harry Potter eddig magyarul megjelent 6 részében, az internetes rajongói oldalak tartalmában és a sorozathoz kapcsolódó kiegészítő könyvek szövegében. A tartalomelemzés során a vizsgálatot néhány kiemelt szempont alapján folytattuk, így például regisztráltuk az egyes valós és nem valós földrajzi helyek előfordulását. Előre meghatározott kulcsszavak segítségével kategorizáltuk a művekben előforduló földrajzi, illetve térbeli vonatkozásokat. Ellenőrzésre felhasználtuk a könyvek eredeti angol nyelvű kiadásait, hogy elkerüljük az eltérő kulturális közeg miatt elengedhetetlenül szükséges „félrefordítások” okozta tévedéseket. (MASON, J. 2005)

A kvantitatív elemzés során elsősorban az egyes földrajzi nevek előfordulásának gyakoriságát vizsgáltuk a szövegekben. A kvalitatív elemzésben a földrajzi helyekhez, terekhez, térbeliséghez és mozgáshoz kapcsolódó szubjektív tartalomra voltunk kíváncsiak. Milyen szövegkörnyezetben jelennek meg az egyes kifejezések? Hogyan jelenik meg a helyválttatás, a térbeliség? Milyen sztereotípiák kapcsolódnak bizonyos (valós és nem valós) helyekhez? (SNIR, A – LEVY, D. 2005)

Kiegészítő információforrásként használtuk a „Harry Potter Univerzum” részét alkotó egyéb kiadványok szövegét, illetve a kapcsolódó internetes oldalakat. Nem vettük figyelembe ugyanakkor a regények filmes adaptációit, mivel teljesen eltérő elemzési módszert igényelt volna ezek feldolgozása, illetve a film és könyv eltérő műfaji korlátai miatti egyszerűsítések, dramaturgiai változtatások könnyen lehet, hogy ellentmondásokat eredményeztek volna az elemzés során. (HÉRA G.-LIGETI GY. 2005, MASON, J. 2005)

4. Irodalom és földrajz

Napjainkban széles körben elfogadottnak számít az az álláspont, hogy a tér nem kezelhető objektív fogalomként, hanem több, egymást kiegészítő, vagy éppen tagadó értelmezés, megközelítés is lehetséges (lásd pl. a magatartás paradigma vagy a pozitivistakvantitatív szemlélet eltérő térfelfogását). Így abban sincs teljes egyetértés, hogy a tér „anyagi” vagy mentális kategória-e? Ez a fogalmi sokszínűség összhangban van a földrajzban az elmúlt évtizedekben meghonosodott posztmodern állásponttal, amely elutasítja az abszolút igazságok, definíciójellelű meghatározások megfogalmazását. A társadalomtudományok számára a térbeliség nem tisztán jelenik meg, hanem számtalan társadalmi és kulturális jelentés szövi át. Ezzel a teret társadalmi terméké avatja, és annak mentális jellegét hangsúlyozza. E jelentések hordozói, megjelenítői, sőt formálói a társadalmi élet legkülönbözőbb területei, megnyilvánulásai, így például a művészeti alkotások, vagy általánosságban az információcsere, a kommunikáció. (MÉSZÁROS R. 2000, BENEDEK J. 2003, FARKAS J. 2003)

A művészeti alkotások tudományos vizsgálata szinte minden társadalomtudomány figyelmét felkeltette. A művészeti alkotásokon belül az irodalmi művek, a „teremtett világok” számtalan térbeli, földrajzi vonatkozással rendelkeznek, így vizsgálatuk nem teljesen új keletű. Elegendő, ha csak arra gondolunk, hogy hosszú ideje próbálják az egyes mondák, eposzok színhelyeit jelentő földrajzi helyeket „azonosítani”, ezáltal összekapcsolni a valóságos és teremtett tereket. (Pl. az Odüsszeia, amelynek egyes helyszíneit Dél-

Olaszországban, Szicíliában, vagy Észak-Afrika partvidékén találták meg a kutatók.) Emellett az egyes művek értékes információforrást jelentenek számunkra egy adott kor társadalmáról, földrajzi viszonyairól és ismereteiről, térbeli gondolkodásáról. Így Voltaire „Candide, avagy az optimizmus” című könyve a kor politikai földrajzának leírását is adja, vagy a romantika korának regényeiben fellelhető részletgazdag leírások egyben tájföldrajzi ismertetésként is felfoghatók. (BASSA L. 2004) A tudomány és a művészet határvidékén a geográfia, szociológia, néprajz és az irodalom sajátos kapcsolódási területét jelentik a két világháború közötti népi szociográfiák (például Erdei Ferenc, Féja Géza, Szabó Zoltán munkái), amelyek irodalmi eszközökkel jelenítették meg egy-egy társadalmi csoport (pl. parasztok) vagy egyes tájegységek, települések (Alföld, Tard, stb.) problémáit, felhívva ezzel a szakmai és laikus közvélemény figyelmét ezekre. (NÉMEDI D. 1985, TÓTH M. 2006)

A földrajz számára az irodalmi alkotások elemzése többek közt a tematika (azaz a földrajz egyes részterületeihez, témáihoz való kapcsolódás), a fogalomtár (földrajzi fogalmak előfordulása) vagy a módszertan (pl. geográfiai módszerek használata az elemzés során) oldaláról lehetséges. A hely, azon túl, hogy színtere a leírt történéseknek, lehet az ihlet forrása, vagy szimbólummá, metaforává növe szubjektív tartalmakkal gazdagítja az alkotásokat. (BASSA L. 2004) Gyakori, hogy a képzeletbeli és valóságos terek összefonódnak a művekben. Jó példát jelent erre a vizsgálatunk tárgyát képező Harry Potter sorozat, amelyben napjaink Nagy-Britanniája mellett létezik a varázslók világa a saját tereivel.

A térbeliség és művészetek összekapcsolódásának vizsgálata néhány témában különösen figyelemreméltó elméleti eredményeket mutat fel. Ilyen például a városok és a városi lét irodalmi megjelenítése, amely különösen népszerű vizsgálati területe napjaink társadalomtudományának. Egyes elemzések (BÓKAY A. 2005, FOGARASI GY. 2005) rámutatnak, hogy Ady Endre, József Attila vagy Baudelaire költészete megjeleníti az adott kor nagyvárosi életét, azt a sajátos társadalmi közeget, amely a formálódó metropoliszok nyüzsgő, ugyanakkor kiüresedett társadalmi életét jellemzi. Ezek szinte rímelnak az ugyanabban az időszakban született tudományos igénnyel születő leírásokra, elég csak SIMMEL, G. „A nagyváros és a szellemi élet” című munkájára gondolnunk (SIMMEL, G. 1972.) Napjaink irodalma az urbánus regény műfajának megteremtésével a kortárs városi élményt mutatja be, ezen belül sajátos témát jelent a szubkultúrák hatása a város irodalmi reprezentációjára. (HAVASRÉTI J. 2005) A posztmodern városélményt írja le HARVEY, D., aki szembeállítja a hangulatokból, élményekből származó „Soft City”t, a térképre és tervrajzra épülő „kemény várossal”. A Soft Cityt a retorikai diskurzus teremti, és ez a diskurzus a teljesen köznapi társalgástól a művészi önkifejezésig bármi lehet. Azaz e gondolatmenetet követve arra a következtetésre juthatunk, hogy a posztmodern várost és annak terét a művészet újrateemti, átalakítja, átértelmezi. Ezek alapján logikusnak tűnik az a következtetés, hogy ez a feltételezés igaz nagyobb struktúrákra is, nem csak az intenzív diskurzusokkal „rendelkező” nagyvárosokra. (HARVEY, D. 1989, BÓKAY A. 2005)

A tér irodalmi megjelenítésének vizsgálatát az is indokolja, hogy egyes szerzők szerint a modern földrajz modelljei és a földrajzi ábrázolás válságban van, ami egy újféle felfogás szükségességét támasztja alá, a megszokottól eltérő források és ábrázolások bevonását a geográfiai gondolkodásba. (MINCA, C. 2001, COSGROVE, D.-DE LIMA MARTINS, L. 2001) Mások a földrajzot, mit a tér tudományát „kiegészítik” más tudományterületek térről vallott nézeteivel, elméleteivel, nem egy esetben szokatlan módon, mint OLSON, G., aki széles elméleti és időbeli keretek között értelmezi a térbeliséghez kapcsolódóan az információ és annak befogadója közötti kapcsolatot. (OLSON, G. 2001) A fent említett - posztmodern - földrajzi felfogások sajátja, hogy a földrajzi gyakorlat lényegét részben abban látják, hogy a dekonstrukció során segíti a szöveges vagy vizuális reprezentációt, ezáltal összeköttetést jelent az ábrázolt világ, az ábrázolás mikéntje és a valóság között.

5. A Harry Potter Univerzum a tudományos irodalomban

A társadalomtudományok számára a populáris kultúra elemzése a szűkebb tudományos érdeklődésen kívül lehetőséget biztosít arra is, hogy e diszciplínák „megmutassák magukat”: mivel foglalkoznak, milyen kérdéseket tesznek fel, és hogy bemutassák a szélesebb közvélemény számára, hogy „mire jó” a tudományuk.

A Harry Potter sorozat sajátos világa és elsöprő népszerűsége révén hamar felkeltette a társadalomtudományok érdeklődését. A szociológusok az egyes társadalomelméleti paradigmák alapján elemezték a könyvek társadalmi viszonyait, az alá- és fölérendeltségi viszonyokat, konfliktusokat. A pszichológia vizsgálta egyrészt a könyvek sikerének lélektani hátterét, másrészt a könyvekben előforduló személyiségeket, a szereplők viselkedését, motivációit. (HEILMAN, E. E. 2003, WHITED L. A. 2004) Egyes közgazdaságtani elemzések a „Harry Potter Univerzum” gazdasági viszonyait, pénzügyeit vették górcső alá, bemutatva, hogy a műben megjelenő gazdaság nem alkot koherens rendszert, sokkal inkább egy sajátos keveredése az egymástól akár rendkívül távol eső felfogásoknak (példa erre az erős központi szabályozás és a szabad piaci viszonyok együttes megjelenése). (SNIR, A. – LEVY, D. 2005) A filozófia és vallástudomány a könyvek etikai kérdéseit feszegette, körbejárva például a könyvek nevelő hatását. (Az erkölcsi nevelés a könyveken keresztül J. K. Rowling nem titkolt célja.) Nagy vitát kavart például a művek és a kereszténység viszonya, amely csak részben volt tudományos jellegű, másrésztől azonban érzelmetől fűtött küzdelemmé vált, amelynek során keresztény fundamentalisták megpróbálták elérni, hogy a könyveket visszavonják az iskolai könyvtárakból. Ennek oka az volt, hogy a Harry Potter sorozatban mindennapi és pozitív szereplőként megjelenő boszorkányok, varázslók a középkorra visszanyúló keresztény eszmékben negatív figurák, a gonosz erőinek megtestesítői. Vitatott a keresztény szimbólumok, ünnepek funkciója, illetve a keresztény értékek megjelenése a sorozatban. Egyes értékelések a főszereplő Harry-ben keresztény allegóriát vélnek felfedezni, míg mások épp ellenkezőleg: a pogányság megtestesítőjeként látják őt. (BAGGETT, D. 2004)

Meg kell említenünk azokat a földrajzon kívüli elemzéseket, amelyek a sorozat térbeli vonatkozásaival foglalkoznak. Ezek a munkák egyrészt áttekintik az előforduló földrajzi helyeket, és megpróbálják azokat lokalizálni, másrészt igen sokat foglalkoznak a távolság legyőzésével, azaz az utazással. (Különösen az utazás technikáival.) Említést tesznek arról is, hogy milyen viszonyban van egymással a valós és a mágikus tér. (SILBERSTEIN, M. 2005) Mások, metafizikai kérdésként megközelítve a könyveket, a varázsteret egyfajta alternatív valóságként, párhuzamos világgként értelmezik, összehasonlításokat téve más populáris irodalmi alkotásokkal (pl. Narnia krónikái, Óz történetek stb.) (MATTHEWS G. B. 2005)

Az internetes rajongói oldalak nem meglepő módon nagy teret szentelnek a regényekben szereplő valós, vagy nem valós helyek beazonosításának, összegyűjtésének. A rajongók elkészítették a „Harry Potter Univerzum” különböző szegmenseinek mentális térképét, és adatbázist állítottak össze a 6 könyvben megjelenő összes földrajzi helyről. Ezek a források tudományosan csak korlátozottan használhatók, mivel többségük rendkívül ellentmondásos, illetve gyakran hamis információkat tartalmaznak.

6. Tér és földrajz a Harry Potterben

A tér és a földrajz megjelenése a Harry Potter sorozatban – mint a legtöbb regényben – másodlagos a cselekményhez képest, ugyanakkor nélkülözhetetlen, mivel az a kitalált univerzum, amelyben a történet játszódik, elképzelhetetlen földrajzi környezet nélkül. Így a

tér egyrészt mint a történet kerete („tartálya”) jelenik meg, bizonyos esetekben azonban a helyek önálló jelentéssel bíró metaforákká válnak.

A Harry Potter történet egy elképzelt univerzumban, az átlagemberek és a varázslók világában játszódik. A varázslók társadalma sajátos tükrö a valós társadalomnak, így ugyanazokkal a problémákkal szembesül. Ebből adódóan a térrel kapcsolatban is ugyanazok a problémák merülnek fel: a távolság, a térbeli különbségek és a helyek egyedisége. Ezekre a valós társadalomhoz hasonlóan a varázslók társadalma is ad válaszokat, melyek egyrészt hasonlítanak a varázstalan emberek (muglik) által adott válaszokhoz, másrészt sokkal egyszerűbbek azoknál. A térrel kapcsolatos kérdésekhez tartozik a történet földrajzi környezete, (annak valós és kitalált elemeivel²), a valós tér és a varázstér viszonya, a varázstér jellemző vonásai, a távolság legyőzésének technikái (mozgás, közlekedés, kommunikáció). Az egyes témakörök aránya eltérő: a legtöbbet a távolsággal, illetve annak legyőzésével foglalkozik.

A varázstér és a valós tér viszonya, a varázstér jellemzői: egy tér – két valóság

A Harry Potter történetek összetett földrajzi környezetben játszódnak. E térben egyaránt találunk valós és kitalált helyeket, helyszíneket. Különlegessége, hogy a képzeletbeli helyek egy része a történet nem varázsló (továbbiakban mugli) szereplői számára nem látható, és más módon sem érzékelhető. E helyek összességét nevezhetjük varázstérnek, ami párhuzamos valóságként is értelmezhető. A varázstér azonban önállóan nem létezik, csupán a valós téren belül, annak manipulált részeként. A leírások nem említenek olyan helyeket, amelyek az ismert téren kívül helyezkednének el, s a cselekmény sem utal ilyenekre. (Ez alól kivételt jelentenek a köznapi életben is emlegetett „metafizikai terek”, mint például a túlvilág.) A varázstér – bár a fizikai (valós) tér része – annyiban különül el, amennyiben a muglik számára érzékelhetetlen. Így összességében nem is maga a tér manipulált, hanem a muglik térérzékelése. A történet egyik fontos helyszínét jelentő Foltozott Üst nevű, Londonban található kis kocsmá bejárata a muglik számára nem látható, mivel a „járókelők figyelme elsiklik rajta”.

A varázstér és a valós tér között átjárók vannak, amelyek egyfajta zsilipekként működnek: a varázsvilágnak léteznek bejáratai, így a két világ bizonyos értelemben el is van választva egymástól. Az átjárók titkosak, ismerni kell a módszert, hogy hogyan lehet általuk a varázstérbe jutni. Példaként említhetjük a Foltozott Üst londoni fogadó hátsó udvarán lévő téglafalat, ahol meghatározott téglák megkocogtatásával nyílik ki az átjáró, vagy a King’s Cross Pályaudvar 9 és $\frac{3}{4}$. vágányához vezető átjárót a falon, amely csak vonatindulási időben használható.

A kétféle tér – és így a kétféle világ – elkülönülése a két társadalom többé-kevésbé harmonikus egymás mellett létezésének záloga. Ha a két tér eseményei összekeverednek, az konfliktusokkal jár, mivel a muglik nem tudnak a varázsvilág létezéséről. Ennek elkerülésére, illetve a felmerülő problémák megoldására külön szervezetet hoztak létre a varázsvilág életét koordináló minisztériumon belül. A varázstérben történt események ebből adódóan kihatnak a valós térre: a varázsvilágban történt baljós események ködöt, tornádót, rossz hangulatot idéznek elő a muglik világában. Ugyanakkor a különböző valóságokban mindennek megtaláljuk az ellentétpárját. Harry Potter a valós világban egy kertváros elidegenedett környezetében megaláztatások között él a Privet Drive-on, míg a varázstérben bár elhanyagolt, de romantikus és szeretettel teli környezetben az „Odú”-ban vagy a központi helyszínt jelentő varázslóiskolában, Roxfortban.

² A történet kitalált környezetét a továbbiakban „varázstérnek” nevezzük.

A varázsvilág terének felépítése követi a muglik világáét: országokra, nemzetekre, népekre osztható, társadalmi rétegzettséggel. Van gazdasági rendszere (mely a piac és a redistribúció keveréke), pénzügyi- és nemzetközi szervezetek. Ez a felépítés az eddigiekhez hasonlóan görbe tükre a valós világnak.

A két tér viszonya természetesen nem mentes az ellentmondásoktól sem. A leggyakrabban a térrel kapcsolatos cselekedet miérettjeinél találkozunk ellentmondásokkal. (Pl. miért használják az autóbust utazásokra, amikor vannak gyorsabb és egyszerűbb technikák is?) Az inkoherenca abból adódik, hogy – mint írtuk – a mű alapvető célja a cselekmény, és nem a földrajzi környezet részletes kidolgozása.

Összességében tehát a valós tér és a varázstér viszonya eltér a hasonló mesék megszokott térértelmezésétől. A varázsvilág ugyanis nem egy teljesen külön univerzum része, a történet egyaránt a varázsvilág és a valós világ helyszínein játszódik, s a két világ igen gyakran összefonódik (a varázslók nagy része a muglik között él), a két valóságban zajló események hatással vannak egymásra.

Mint említettük, a varázstér legfontosabb sajátossága az elrejtettség, ami azt jelenti, hogy a varázstalan emberek (muglik) számára nem érzékelhető. A muglik elől igen sok tér (hely) van elrejtve, melyek mérete igen sokféle: egy kapubejárótól a lakóházakon, közlekedési útvonalakon, földbirtokokon, stadionokon keresztül komplett településekig tart az elrejtett terek palettája. A varázstér ebből adódóan úgy is definiálható, mint a muglik elől elrejtett (és elzárt) helyek összessége, melynek elemei a valós tér sok pontján helyezkednek el, azonban összeköttetésben állnak egymással (lásd a távolság legyőzéséről szóló fejezetrészt). A varázslók világa azonban nemcsak a varázstérben található meg, a cselekmény egy része valós helyszíneken (vagy ugyan kitalált helyszíneken, de a varázstéren kívül) zajlik. Gondoljunk csak arra, hogy a varázslók többsége nem a varázsvilágban, hanem a muglik között él.

Amellett, hogy a varázstér a valós tér muglik elől szegregált tere, igen sok sajátossággal rendelkezik, s e sajátosságok teszik igazán „varázslatosá”. Legfontosabb sajátossága a manipulálhatóság: a varázstérre nem minden esetben vonatkoznak az általunk ismert fizika törvényszerűségei, vagy ha mégis, akkor varázslással befolyásolhatók. Igen gyakran találkozhatunk például a tér „tágításával”: a közlekedési eszközök (autó, busz) belső tere sok esetben többszöröse a külsejüknek, s hasonló a helyzet a sátrakkal, bizonyos épületekkel és helyiségekkel. (A Szükség Szobája esetenként akkora, mint egy kisebb város, noha csupán egy szoba a Roxforton belül.) A tér „tágítása” mellett a tér „zsugorítása”, szűkítése (vagy „eltüntetése”) is előfordul. Erre szintén a varázstérben való közlekedéssel kapcsolatban találunk példákat: a megbüvölt autók olyan szűk helyeken is átférnek, ahol egy átlagos személygépkocsi nem, s hasonló a helyzet a Kóbor Grimbusz nevű autóbusszal is, amely ezen kívül az idő lelassítására is képes. A manipulálhatóságon kívül a varázstér általában a valós térhez hasonló fizikai tulajdonságokkal bír: van kiterjedése, vannak dimenziói. A varázstér manipulálása azonban nem következetes: csak olyan esetekben kerül rá sor, amelyek problémát jelentenek mind a varázsvilág, mind a valós társadalom számára (pl. a távolság legyőzése). Így valójában a tér manipulációja azoknak a készségnek a gyűjteménye, amelyek hiányoznak a valós világból, ugyanakkor az áhított varázsvilág rendelkezik velük. Átvitt értelemben azoknak a képességeknek a szimbóluma, amelyek segítenek eligazodni a (modern) világ útvesztőiben. A tér inkohereciájának következménye a mágikus tér „elnagyoltsága”. A művekből nem kapunk választ e tér működésével kapcsolatos minden kérdésre, és nem ismerhetjük meg maradéktalanul a varázstér földrajzát sem. A varázstérnek csak azok az elemei és azok a tulajdonságai válnak ismertté számunkra, amelyek a cselekmény megértéséhez szükségesek, hiszen – mint elemeztük – nem a térbeliség a fő mondanivalója a műnek.

Ugyan a varázstér összességében a valós tér része, mégis vannak olyan elemei, amelyek a varázstéren belül is különösek, amelyek például nem mindenki számára elérhetőek.

Az egyik ilyen képződményt nevezhetjük a „festmények terének”. A varázsvilág festményei nagymértékben különböznek a valós világ festményeitől: a rajtuk szereplő alakok mozognak a képen belül, egyik képről a másikra képesek vándorolni (a képek egyfajta hálózatot alkotnak), tudják befolyásolni az ott zajló eseményeket, van saját személyiségük, akaratuk, sőt a külvilág eseményei is hatással vannak rájuk, illetve a festményeken megjelenő világra. (Ha „támadás” ér egy festményt, akkor a festmény tájképe is átalakul.) Ugyanakkor a festmények szereplői nem képesek „átjönni” a festmények teréből. Ezek alapján a festmények tere egy sajátos tér a varázstéren belül, amely részben kapcsolatban van a varázsvilággal, részben saját életet él.

Csak részben hasonlít a festmények teréhez a „fotók tere”. A mágikus világ fotóin lévő alakok mozognak, reagálnak a külvilág eseményeire, de a tér, amiben léteznek, statikus, s a festmények terének sajátosságai közül más nem jellemző rájuk.

A „kísértetek tere” is metszi a varázsteret, ugyanakkor különbözik is attól. A kísértetek mindennapi szereplői a varázsvilágnak, ugyanakkor világuknak létezik olyan része is, ahova a varázslók (és természetesen a muglik) sem léphetnek be.

Talán a legkülönösebb speciális tér a varázstéren belül az „emlékek tere”. A sorozat eddigi cselekménye során a szereplők több alkalommal és többféle technika (Tom Denem naplója, utazások a Merengőben) segítségével tesznek látogatásokat mások emlékeibe, s ezáltal az emlékek földrajzi környezetébe. A leírásokból arra következtethetünk, hogy az utazások leginkább egy olyan háromdimenziós mozihoz hasonlíthatók, amelyben a nézők nem avatkozhatnak az eseményekbe, de egymással kommunikálhatnak, s részei a környezetnek. Ők mindent látnak, de őket nem látják az emlékek szereplői, mintha egy másik dimenzióban lennének jelen. Az emlékekbe valamilyen utazás során lehet eljutni, melynek során elhagyják a varázsteret (az utazás kezdetekor úgy érzik, hogy lábuk felemelkedik a talajról), majd átzuhannak a „fekete semmin”, és megérkeznek az emlékebe. Így az emlékek tere a párhuzamos valóságon belüli világnak tekinthető.

A varázstéren belül speciális terek mellett léteznek olyan terek (helyek), amelyek elzártak, társadalmilag szegregáltak (pl. Tiltott Rengeteg, Szellemszállás), ahová a varázsló társadalom tagjai közül is csak kevesen léphetnek be, s tiltások kapcsolódnak hozzájuk. Ezzel elérkeztünk a varázstér helyeinek szimbolikájához. A varázstér helyei – mint helyszínek – valamilyen helyzetnek, érzésnek szimbólumai is egyben. A Griffendél Torony, vagy az Odú a biztonság szimbóluma, melyet megjelenései is alátámasztanak (romantikus leírások, meleg színek). Az Azkaban (a varázslók börtöne) a félelem, a fenyegetettség jelképe is egyben, földrajzi környezetét tekintve is rideg, ijesztő (az Északi-tenger közepén egy szigeten).

Földrajzi helyek a valós- és a varázstérben

A Harry Potter Univerzum geográfiájának döntő szeletét a művekben szereplő helyek adják. A történet nagyon kevés helyszínen zajlik, s relatíve kevés helyet említenek benne a történet nagyságához képest. Vannak köztük valóságok és kitaláltak, azaz olyanok, amelyek a valós, és olyanok, amelyek a varázstér részei. A varázshelyek is a valós világban vannak, de elrejtve a szemünk elől. A varázslók többsége ugyanis – mint utaltunk rá – varázstalan emberek, muglik között él. Csak néhány olyan település, illetve hely van, amely tisztán varázslók által lakott. Ilyen Roxmorts, a Roxfort melletti falu, melynek van főutcája, vasútállomása, postája, s lakosai alapvetően szolgáltatásokból élnek. Mivel csak varázslók élnek benne, nagy vonzerővel rendelkezik a varázslók számára (egyutcás törpeváros?). Csak varázslók által látogatott hely a Roxfort, illetve más, Nagy-Britannián kívüli varázslóiskolák is. A varázslók által használt helyeket a muglik gyakran nem veszik észre, vagy eleve láthatatlanok számukra. A Roxforti kastély helyén például az arra járó muglik csak egy

düledező romot találnak, aminek a bejárata fölött az áll: "BELÉPNI TILOS ÉS ÉLETVESZÉLYES".

Helyezés	Hely	Típus	Említések száma
1.	Roxfort	Varázshely	738
2.	Mágiaügyi Minisztérium	Varázshely	510
3.	Azkaban	Varázshely	162
4.	Roxmorts	Varázshely	135
5.	Privet Drive	Varázshely	89
6.	London	Valós hely	65
7.	Szt. Mungo kórház	Varázshely	59
8.	Gringotts	Varázshely	53
9.	Abszol Út	Varázshely	51
10.	Bulgária	Valós hely	48
11.	Odú	Varázshely	42
12.	Grimmauld tér	Varázshely	39

1. táblázat

A leggyakrabban előforduló helyek a Harry Potter kötetekben

A leggyakrabban előforduló helyek varázshelyek. (1. táblázat) Azon helyek közül, amelyek legalább háromszor említésre kerülnek a Harry Potter kötetekben (27 van ilyen), 15 (55%) varázshely. Ugyanakkor a varázshelyeket, amelyek a történet legfontosabb helyszínei, sokkal gyakrabban említik, így az összes említés 90%-a jut a varázshelyekre, csak 10% a valósakra. A varázshelyek közül leggyakrabban azok szerepelnek, amelyek ténylegesen helyszínei is a történet valamely epizódjának. A leggyakrabban említett varázshelyek közül csak az Azkaban, a varázslók börtöne nem szerepel helyszíneként. A gyakran említett helyek zöme Nagy-Britanniában található, amely nem meglepő, hiszen lényegileg az egész itt zajlik. Harry Potter sohasem hagyja el Nagy-Britanniát, s ugyan léteznek szereplők, akik ezt megteszik, de ők is csak mesélnek más országokról, helyszínekről, de jelenben zajló események, párbeszédnek nem történnek ott.

Nagy-Britanniában számtalan varázshely található (1. ábra), a legtöbb közülük Londonban. A varázsvilág számára fontos dolgok tekintélyes része Londonban van, ami arra utal, hogy London a varázslók számára is központi hely. London mellett Párizs, illetve egy falu, Roxmorts is ilyen központi helynek tekinthető. (E három helyen van pl. a világban Aranytálár Varázslódivat Üzlet.) A legfőbb hivatalok (Mágiaügyi Minisztérium), a Gringotts, a varázslók bankja, a legfőbb bevásárló utca, az Abszol Út, a varázslók kórháza, a Szt. Mungo, mind a brit fővárosban található. A varázslók számára fontos helyek közül mindössze Roxfort, a varázslók iskolája, illetve az Azkaban, a varázslók börtöne nem londoni. Ez utóbbiakról egyébként nem is tudjuk, hogy pontosan hol lehetnek, a Roxfort vélhetően valahol Észak-Skóciában, az Azkaban pedig valahol az Északi-tengeren. Ugyancsak nem Londonban, bár a közelében van Dursleyék, Harry nevelőszüleinek lakóhelye, a kitalált tipikus előváros, Little Whinging, a Privet Drive-val, az utcával, ahol Dursley-ék háza áll. A leggyakoribb említések között talán csak a Mágiaügyi Minisztérium szerepel „túl sokszor”, ennek oka a varázsvilág szélsőséges szabályozottságában, hierarchizáltságában keresendő.

Mint említettük, a varázstér és a varázslótársadalom is ugyanúgy szerveződik, mint a valós: vannak benne nemzetek, országok. A varázslóknak nincs önálló államiságuk, mindennapi életüket a Mágiaügyi Minisztérium irányítja, amelynek vezetője furcsa viszonyban van a mugli miniszterelnökkel: egyrészt beosztottként rendszeresen beszámol neki a varázsvilág történéseiről, ugyanakkor például a kommunikációjukból arra

következtethetünk, hogy nagyfokú autonómiával rendelkeznek, így bizonyos értelemben egyenrangú vezető.

1. ábra

A Harry Potter Univerzum varázshelyei Nagy-Britanniában

(Forrás: <http://www.hp-lexicon.org/atlas/britain/atlas-b-britain.html>)

A varázslók legnépszerűbb sportja, a kviddics, amelynek legnagyobb eseményén, a Világkupán ugyanúgy nemzeti válogatottak vesznek részt, mint a mugli sportokban. Itt is önálló válogatottal rendelkezik Anglia, Wales és Skócia, mint a labdarúgásban, a rögbiben és más, hagyományos brit eredetű sportokban, de önálló kviddicsválogatottja van – egyedülként a Brit-szigeteken kívüli nem önálló országok közül - Erdélynek is. A varázslók is különböző nyelveket beszélnek (néhányan értik más varázslények nyelvét is), s a varázsvilágban is van helyi identitás. Ez az identitás nemcsak országokhoz és nemzetekhez kötődik, hanem kisebb területekhez is, településekhez, tájakhoz is (Kent, Surrey, Devon). Az országok szimbólumai is hasonlóak, mint a mugliknál, így az ír szurkolók zöldben jelennek meg egy kviddicsmeccsen, mindenüket lóherékkel díszítik és „mugli” ír zászlót lobogtatnak.

Bár a valós helyek sokkal kisebb arányban jelennek meg, mint a varázshelyek, de a csak néhányszor említett helyek között nagyon sok valós hely is található. Így mintegy hatvan azonosítható valós hely fordul elő a Harry Potter kötetekben. Ezek nagy része ország, országrész, grófság, de sok brit település, valamint utca és londoni pályaudvarok is megjelennek közöttük. A leggyakrabban előforduló valós hely London, melyet Bulgária követ. Bulgária a Kviddics Világkupa döntő egyik résztvevője, s az egyik játékos később is szerepet kap a műben, de az ország összes említése a hat Harry Potter kötet közül mindössze egyben található. A valós helyek csaknem mindegyike (London és a King's Cross pályaudvar kivételével) olyan, amelyeket csak említ a szerző, konkrét események ott nem játszódnak – így funkciójuk többnyire annyi, hogy a történeteket elhelyezik a valós világban.

A Harry Potter Univerzumban szereplő országok zöme európai, közülük a Brit-szigetek országrészei, a skandináv és a kelet-európai országok (Magyarország, Románia, Bulgária, Albánia) emelkednek ki. Ez utóbbi két csoport a kontinens ismeretlen peremvidékén helyezkedik el, s az észak és a kelet mindig misztikusnak számítottak Nyugat-Európában. A varázslények zöme (sárkányok, vámpírok, óriások) itt él, valamint Nagy-Britannia elmaradottabb kelta peremvidékein (Cornwall, Wales, Hebridák). Nem kerül elő a sorozatban ugyanakkor Olaszország, Spanyolország és Németország sem. Mivel a műveknek mugli szereplői is vannak, az általuk gyakran látogatott helyek (Wight-sziget, Mallorca, Dél-Franciaország, Kanári-szigetek) is előbukkannak. Európán kívül kizárólagosan csak misztikus helyek (Egyiptom, Afrika, Tibet, Kína, Peru, Salem (Massachusetts, USA) fordulnak elő a Harry Potter Univerzumban.

Az országokkal, népekkel kapcsolatos sztereotípiák – hasonlóan a valós világhoz – a varázsvilágban is léteznek, s e sztereotípiák ugyanolyanok, mint a valós világban. Az írek vörösek és szeplősek, a franciák szeretik a divatot és kényesek, a szlávok (oroszok?) vadak, nem riadnak vissza a gonoszoktól (fekete mágia). Erdély és Románia a vámpírok és sárkányok földje, Albánia a gonosz (Voldemort) utolsó búvóhelye. A Roxfort diákjai tükrözik Nagy-Britannia népességének multikulturalizmusát: vannak közöttük kelet-ázsiaiak, indiaiak, afrikai eredetűek, írek, skótok is.

Valós települések Londonon kívül csak mellékesen jelennek meg, mint kviddicscsapatok városai, olyan helyek, amelyek fölött elrepült valaki, esetleg mint az eltévedt varázslókat szállító buszjárat (Kóbor Grimbusz) megállói. Az említett helyszíneként is megjelenő (többnyire kitalált) települések zöme falu, vagy valamilyen rurális térben lévő település. A települések leírása sablonos, klisékből építkezik: Így például Little Hangleton (Voldemort szüleinek faluja) leírása temetőt, templomot, kúriát, erdőcskét, domboldalt említ. A leírás egy romantikus, ideáltipikus (a „régis szép napokat” idéző) állapotot ábrázol, olyat, amelyben az egész varázsvilág létezik. A modern terek, a modern vívmányok alig érintették a varázsteret (talán csak a seprűk modernizálódnak), a premodern terek részesülnek előnyben. Ez egybecseng a sorozaton végigvonuló rejtett üzeneten, amely egyfajta múltba forduló modernitástagadás (a természetközelség idealizálása, a fogyasztás tagadása, a vidéki élet meghittségének, őszinteségének hangsúlyozása).

Konkrét természeti objektumok alig jelennek meg a művekben, a varázshelyek közül csak a roxforti tó és a Tiltott Rengeteg említendő. Ugyanakkor az asztronómiával kapcsolatban számos bolygó, hold, egyéb égitest is előfordul. Kitüntetett szerepe van az égtájaknak, különösen az északi és keleti irányoknak. A varázshelyek igen nagy része északon és keleten van, ezek a legmisztikusabb égtájak. Ennek vélhető oka a kelta mondavilág, illetve az, hogy a germán és kelta vidékektől északra nincs semmi, észak és kelet felé egyre ritkább textúrájú a tér.

A távolság és a mozgás a varázstérben

Mint utaltunk rá, a távolság, illetve a távolság legyőzésének technikai kiemelt szerepet töltenek be J. K. Rowling téralfogásában, a Harry Potter Univerzumban. A távolság az emberi kapcsolatok fontos fizikai gátjaként jelenik meg, s a legyőzésével töltött idő haszontalan. Így a varázsvilágban – hasonlóan a valós világhoz – a fő szempont az utazás gyorsasága és egyszerűsége, a cél a távolságok teljes megszüntetése. Erre az ember a mai napig csak igen korlátozottan képes, a varázslók ugyanakkor sokkal közelebb járnak a megoldáshoz, ám teljes mértékben e cél elérésére ők sem képesek. Az utazások egy része nemcsak egyszerű helyváltogatás, hanem a valóságból a mesébe történő átmenet is. Így az egyes történetek kezdete és vége többnyire az utazás, mintegy szimbolizálva a valóságtól való eltávolodást, és az oda való visszaérkezést.

A helyváltoztatásra igen sok technika létezik a varázstérben. Az utazás leggyorsabb formái a „mozgás nélküli” helyváltoztatások, melyek reflektálnak a modern fizika és a sci-fi irodalom hasonló felvetéseire. Ezek az utazási technikák (hoppánálás, hopp-por /kandallóhálózat, zsupszkuks, volt-nincs szekrény) a tér már korábban említett manipulálásával (pl. teleportálás, a tér tágítása) működnek. Ez a manipulálás felelősséggel jár, veszélyes, így ezek használata „engedélyköteles”. E technikák különlegességét az is alátámasztja, hogy néhány kivételtől eltekintve (pl. zsupszkuks) egyéni közlekedési formák.

A leggyakrabban említett mozgás nélküli helyváltoztatási technika a hoppánálás. Ez a legegzaktabb mindegyik közül. Nem igényel külön anyagot, vagy tárgyat, a varázsló lényegében az akarata segítségével a tér egyik pontjáról a másikra kerül ugyanabban az időben. A helyek tetszőleges távolságban lehetnek egymástól, így a távolság nem befolyásoló tényező. Hogy maga a hoppánálás hogyan valósul meg, az nem derül ki, csupán a külsőségeiről szerzünk tudomást: körbe kell fordulni, koncentrálni kell a célra, és bele kell vetni magunkat a semmibe. Relatívén sokat megtudhatunk azonban az érzésekről, amit a hoppánáló átél: elsötétül a világ, minden oldalról erős nyomást érez, nem kap levegőt, mintha átréselték volna egy szűk gumicsövön, vagy mintha acélpáncél feszülne a mellkasán, a szeme benyomul az üregébe, a dobhártyája majdnem beszakad. Bár nincs rá utalás, ezek alapján érezhető párhuzam a sci-fi irodalomból is ismert „féregjáratokon utazással”, illetve a teleportálással is. Társadalmi beágyazottságára utal, hogy a hoppánálás engedélyköteles (párhuzam az autózéssel), s nem is mindenki képes rá.

Szintén gyakran említett – de az előzőtől lényegesen egyszerűbb és veszélytelenebb térlegyőzési technika a hopp-por használata a kandallóhálózatban. Lényege, hogy az utazó beleáll egy olyan kandallóba, amely része a hálózatnak, egy speciális port beledob, és hangosan kimondja az úticélt. Az utazóval forogni kezd a világ, egy csomó kandallót lát, majd lelassul, és a célállomáson kizuhan. Itt tehát nincs szó egyidejűségről és teleportálásról, hanem egy hálózaton belüli nagy sebességgel való közlekedésről, melynek további részleteiről szintén keveset tudunk. Fontos, hogy csak olyan kandallók részei a hálózatnak, amelyek a varázstérben helyezkednek el, a valós világba utazni ilyen eszközzel csak külön engedéllyel lehet.

A mozgás nélküli helyváltoztatás harmadik technikája a zsupszkuks igénybevétele. Ez lényegében a hoppánálás különös – és esetenként csoportos – formája: a tér egy pontjáról a másikra kerülni egy tárgy segítségével meghatározott időben. Nevezhetnénk akár „tömeghoppánálásnak” is a tömegközlekedés párhuzamaként. A zsupszkuks időkorlátos: adott helyen lehet megtalálni adott időben, egyébként „le lehet késni” róla. A zsupszkuksok többnyire nem a varázstérben, hanem a való világban vannak elhelyezve, ezáltal átjáróként is működnek. Hogy a mugliknak ne tűnjön a fel a jelenlétük, általában teljesen közönséges – s többnyire taszító – tárgyakkal készítenek zsupszkuksot (pl. használt bakancs). A zsupszkuksal utazók megérintik az ujjhegyükkel a zsupszkuksot, majd mintha kampó akadna a köldökükbe miután a talaj eltűnik. Mágnesként ragadnak a zsupszkuksához és zuhannak a színes űrben.

Az utolsó – és egyben legritkább – ebbe a csoportba tartozó térlegyőzési technika a Volt-nincs szekrény használata, melyre az eddigi történetben egyszer kerül csupán sor. A szerkezet két szekrényből áll, melyet a tér távolabbi pontjain kell elhelyezni, s az egyik szekrényből a másikba jut az utazó. Ez valójában egy teleport, melynek leglényegesebb sajátossága a titkosság, mivel varázslattal nem lehet tudomást szerezni a használatáról.

Jól látható, hogy a mozgás nélküli helyváltoztatásnak igen sokféle formája létezik, azonban pontos fizikai párhuzamokról nem sokat tudunk, csak sejtethetjük, hogy mi ihlette ezeket.

A térben történő mozgás lehetőségei azonban még távolról sem értek véget. A másik csoportot az olyan utazások alkotják, melyek valós, de manipulált mugli közlekedési

eszközökön történnek. Ide sorolható az autó, az autóbusz, a motorkerékpár, a csille és a fiáker. E közlekedési eszközök mindegyike valamilyen varázslat segítségével könnyebben győzi le a távolságot, mint a muglik világában lévő társai.

A megbüvölt autók többnyire repülnek, azonban gyakran vesznek részt a mugli közlekedésben is. A forgalomban közlekedő autók (pl. minisztériumi autók) tágasak (előfordulnak, hogy bennük kanapé található) és gyorsak, mindig előre kerülnek, nem kerülnek dugóba. Olyan szűk helyen is átférnek, ahol más autók nem, tehát képesek manipulálni a teret. Előfordul, hogy önálló – döntésre képes – lényként viselkednek: Mr. Weasley Ford Angliája eltűnik a Tiltott Rengetegben, s csak sokára tér vissza viharverten.

Kultikus londoni közlekedési eszköz az emeletes busz, amely szimbólum jellege miatt sem maradhatott ki a közlekedési eszközök közül. A Kóbor Grimbusz egy buszjárat Nagy-Britanniában az eltévedt varázslók szállítására. Kérdés, – és a varázsvilág inkoherenciáját támasztja alá – hogy miért van rá szükség, mikor a repülés gyorsabb, az említett tárlegyőzési technikákról nem is szólva? A kinézetre átlagos londoni emeletes buszban ágyak vannak, tágított térben. A busznak vannak megállói, azonban ezek a megállók nem egy útvonalra fűzhetők fel, hanem össze-vissza helyezkednek el e térben. A busz a muglik számára nem látható, csak a varázslók számára hallható hatalmas robajjal közlekedik, kerekei vannak, fékez egy valódi buszhoz hasonlóan, azonban természetesen átlépi a fizika törvényeit.

Szintén elképzelhetetlen, hogy ne létezzen vonat is a közlekedési eszközök palettáján, noha használata szintén nem racionális. Egészen pontosan egy vonatról tudunk, a Roxfort Expresszről, amelyik Londonból indul a King's Crossról (9 és $\frac{3}{4}$ -ik vágány) és egy Roxmorts nevű faluba tart, mely vélhetően valahol Skóciában lehet. (1. ábra) Az expressz – eltérően a többi varázsvilágbeli közlekedési eszköztől – átlagos sebességű, nagyjából egy mai gyorsvonat is ennyi idő alatt teszi meg a London-Aberdeen távolságot³.

Valószínűleg szintén a kultikusság miatt létezik repülő motorkerékpár is a varázsvilágban, s ez átvezet az egyik leginkább szimbolikus tárlegyőzési stratégiához.

A legnépszerűbb, leggyakrabban alkalmazott közlekedési forma a repülés. Véleményünk szerint az emberiség repülés iránti régi vágya⁴ fogalmazódik meg abban, hogy ilyen gyakran szerepel. A varázslók, ahogyan a varázstalan emberek, a muglik, nem tudnak repülni, ám a varázslás képességének segítségével erre mégis számos eszközt, tárgyat, illetve élőlényt használhatnak. A legegyszerűbb a seprű, amelynek használatát ugyan meg kell tanulni, de mindenki számára rendelkezésre áll. Emellett különböző tárgyakat (autó, motor) tehetnek alkalmassá a repülésre, illetve repülésre képes varázslények (theszrál, hippogriff) segítségét is használhatják. E szerkezetek, élőlények ugyan relatíve gyorsan repülnek, de nagy távolságok megtételére csak lassan, illetve korlátozottan alkalmasak. A varázsterekben szabadon lehet repülni, azonban a valós térben korlátozzák, s természetesen álcázni kell, hogy a két világ találkozását megakadályozzák.

Érdekes az implózió megjelenése a varázstérben. Az implózió az időtávolság relatív rövidülését jelenti a tér bizonyos kitüntetett pontjai között. A valós térben a repülőtérrel rendelkező, vagy az autópálya melletti települések relatíve közelebb kerülnek egymáshoz. A varázstérben azok a pontok vannak közel, amelyekből elérhetők a zsupszkulcsok vagy a kandallók. Ugyanakkor a hoppanálás képessége értelmetlenné teszi az implózió kérdését (egy pont tér), de hoppanálni csak bizonyos varázslók tudnak és csak bizonyos helyeken, vannak olyan helyek, ahol például tiltott a hoppanálás (pl. Roxfort).

Az utazás, a mozgás azonban nemcsak a legyőzésére kidolgozott technikák miatt lényeges, hanem varázslók társadalmának mozgáshoz-közlekedéshez fűződő viszonyai miatt

³ Egy valós vonat is indul a King's Crossról indul, 11- órakor, s megegyezik a menetideje is.

(<http://ojp1.nationalrail.co.uk/en/pj/jd2>). Ez a valós világgal meglévő nyilvánvaló párhuzamokat sugallja.

⁴ Amely számtalan mondában, eposzban jelenik meg, elég ha csak a szimbólummá növő Ikarosz történetére gondolunk a görög mitológiából.

is. A mozgást például mágiával lehet korlátozni, illetve befolyásolni. A Roxfortban lévő (önálló életet élő) lépcsők például nem engedik fel a fiúkat a lányok szintjére, illetőleg megszabják, hogy ki merre haladjon. A mágikus és mugli utazások-mozgások jelentéssel vannak felruházva. A Mágiaügyi Minisztériumban dolgozó Mr. Weasley egy alkalommal például gyalog és metróval megy munkába, mert aznap tárgyalása lesz, egyébként hoptanálni szokott.

A közlekedés mellett a távolság legyőzésének másik módja a távoli helyek közti kommunikáció, melyre több technikát is alkalmaznak a varázsvilágban. Az egyik a postaszolgálat, melyet baglyokkal bonyolítanak. A baglyok nappal is repkednek, mindig tudják, hogy hol van az, akinek viszik a levelet. Az iskola, a minisztérium és magánszemélyek is használják a bagolypostát (szinte mindenki), hiszen ahogy egy ízben el is hangzik: ez a kommunikáció legnyilvánvalóbb módja. Alkalmas még kommunikációra – a telefon párhuzamaként – a kandallóhálózaton keresztüli kommunikáció.

A varázstér tömegkommunikációja sokban hasonlít a muglik XX. századi tömegkommunikációjához. Léteznek újságok (még bulvárlapok is), van rádió, kiemelt szerepe van a könyveknek. Ugyanakkor nincs TV, nincs Internet, nincs telefon, és mint arról már szó esett, speciális a posta.

7. Összefoglalás

Tanulmányunkban arra törekedtünk, hogy bemutassuk, hogyan jelenik meg a földrajz és a térbeli gondolkodás a Harry Potter Univerzumban, milyen viszonyban van egymással a „valódi” és a konstruált valóság, illetve hogyan jelennek meg a térrel és annak legyőzésével kapcsolatos gondolatok, vágyak egy populáris – és ezáltal sok ember gondolkodását befolyásoló – alkotásban.

A feltárt konkrétumok mellett kutatásunk eredményei módszertani és tematikai értelemben is megragadhatók, mivel a témafelvetés és az alkalmazott módszer néhány előzményt követően viszonylag újnak számít a hazai földrajzban. Mint arra korábban utaltunk, a nyugati társadalomföldrajzban az ehhez hasonló elemzések igen gyakoriak az utóbbi években, s a társadalomföldrajz egyre nagyobb figyelmet fordít a konstruált terek kutatására. Módszertani szempontból kísérletet tettünk arra, miként lehetséges egy konstruált világ vizsgálata a társadalomföldrajzban. Milyen kérdéseket vehet fel a geográfus egy irodalmi mű elemzése során, és azokra milyen módszerek segítségével találhat válaszokat?

Elemzésünk elsősorban problémákat, kérdéseket kívánt felvetni, a későbbiekben azonban szükségesnek tartjuk a kutatás továbbvitelét, mélyítését. A témában jó lehetőséget látunk más tudományok képviselőinek bevonására, az interdiszciplináris együttműködésre. Különösen az egyes helyekhez kötődő szimbolikus jelentések feltárása kapcsán lenne fontos az együttműködés az irodalomtudomány kutatóival.

Felhasznált irodalom

- BERÉNYI I. (1997): A szociálgeográfia értelmezése. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- BÓKAY A. (2005): Vidék és város. Poétikai-episztemológiai tér-formák a késő-modern költészetben. In: N. Kovács T.-Böhm G.-Mester T. (szerk.): Terek és szövegek. Újabb perspektívák a városkutatásban. pp. 293-306.
- BAGGETT, D. (2004): Harry Potter and Philosophy: If Aristotle Ran Hogwarts. Open Court
- BASSA L. (2004): Irodalom és földrajz. In: II. Magyar Földrajzi Konferencia CD, p. 19.
- COSGROVE, D.-DE LIMA MARTINS, L. (2001): Millennial geographics. In: Minca, C. (ed.): Postmodern Geography. Theory and Praxis Blackwell Publishers, Oxford.
- BENEDEK J. (2003): Tér és regionalizálás. In: Süli-Zakar I. (szerk.): A terület- és településfejlesztés alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. pp. 89-125.

- FARKAS J. (2003): A társadalmi tér elméleti kérdései. In: Társadalomkutatás 21 (2), pp. 167-190.
- FOGARASI GY. (2005): Metropolisz/nekropolisz: Baudelaire Párizsa, Benjamin passzázsai. In: N. Kovács T.-Böhm G.-Mester T. (szerk.): Terek és szövegek. Újabb perspektívák a városkutatásban. pp. 307-311.
- HARVEY, D. (1989): The condition of postmodernity (An inquiry into origins of cultural change. London, Blackwell.
- HAVASRÉTI J. (2005): Urbánus műfajok Hazai Attila, Tandori Dezső, Kömlödi Ferenc regényeiben. Szélfegyverek a nagyvárosi kultúra irodalmi megjelenítéséhez. In: N. Kovács T.-Böhm G.-Mester T. (szerk.): Terek és szövegek. Újabb perspektívák a városkutatásban. pp. 181-197.
- HEILMAN, E. E. ed. (2003): Harry Potter's World: Multidisciplinary Critical Perspectives (Pedagogy and Popular Culture). Routledge, London
- MASON, J. (2005): Kvalitatív kutatás. József Műhely Kiadó, Budapest.
- MATTHEWS, G. B. (2005): Merre találjuk a kilenc és háromnegyedes vágányt? Elképzelések egy másik valóságról. In: Baggett, D. – Klein, S. szerk.: Harry Potter világa. Milyen titkok rejlenek a Roxfort színpalái mögött? Édesvíz Kiadó, Budapest
- MÉSZÁROS R. (2000): A társadalomföldrajz gondolatvilága. SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged.
- MINCA, C. (2001): Postmodern temptations. In: Minca, C. (ed.): Postmodern Geography. Theory and Praxis Blackwell Publishers, Oxford.
- NÉMEDI D. (1985): A népi szociográfia 1930-1938. Gondolat kiadó, Budapest.
- HÉRA G.-LIGETI GY. (2005): Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó, Budapest.
- SILBERSTEIN, M. (2005): Tér, idő és mágia. In: Baggett, D. – Klein, S. szerk.: Harry Potter világa. Milyen titkok rejlenek a Roxfort színpalái mögött? Édesvíz Kiadó, Budapest
- SIMMEL, G. (1972): A nagyváros és a szellemi élet. In: Szelényi I. szerk.: Városshociológia. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest.
- SNIR, A – LEVY, D. (2005): Popular Perceptions and Political Economy in the Contrived World of Harry Potter. <http://ssrn.com/abstract=817346>
- TÓTH J.-TRÓCSÁNYI A. (1997): A magyarság kulturális földrajza. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs.
- TÓTH M. (2006): Az irodalom szerepe az Alföld turizmusában. Diplomamunka, SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék.
- WHITED L. A. ed. (2004): The Ivory Tower and Harry Potter. University of Missouri Press